

COMMENTATIONES

SOCIETATIS REGIAE SCIENTIARUM

GOTTINGENSIS

RECENTIORES.

VOLUMEN V.

AD. A. MDCCXCIX — XXII.

CUM FIGURIS.

GOTTINGAE

APUD HENRICUM DIETERICH.

MDCCXXIII.

M E M O R I A
FRIDERICI BENJAMIN OSIANDRI

I N

CONSESSU SOCIETATIS REGIAE SCIENTIARUM

D. XV. JUN. MDCCCXXII.

COMMENDATA

INTERPRETE

J O. F R. B L U M E N B A C H.

Est inter veteris Latii inscriptiones sepulcrales imprimis vna brevis ea sed animum mouens, ad viam Appiam his verbis concepta: T. LOLLIVS T. LOLLII F. HIC PROPTER VIAM POSITVS VT DICANT PRAETEREUNTES LOLLI VALE.

Congruum hoc cogitanti homini votum vt toties eius varia occasione data memini, ita et viuiddissime obuersabatur animo cum triste mihi incumberet officium collegae desideratissimo hodierno confessu elogium dicere, cui quidem ea voluntate satisfacere studui, vt et auditores, et si qui olim etiam sint lectores, itidem eodem pio et beneuolo animo dicant OSIANDER vale.

Et quidem huic negotio non imparem censebunt, qui norint me optimo viro per 30 fere annos non collegiali tantum verum et arctiore et amicissima familiaritate coniunctum fuisse, ita vt de indole et ingenio eius, aequae ac de studiorum suorum ratione qua ad tantum in arte quam exercebat salutifera

fastigium peruenit, quo de disciplinis quas profitebatur et tam scribendo quam docendo illustrabat, aequae ac de vniuersitate nostrae litterariae et nobili eius cui praeerat instituto obstetricio, — tum et quod proxime ad nos attinet, de sodalitate nostro, commentationibus in confessa societatis statuto ordine et religiose recitatis, multimode et impense meruit, — ut inquam de his si quis alius candide et vere referre me posse confidam.

Natus est, cuius iacturam lugemus FRID. BENJ. OSIANDER anno superioris seculi 59° Zellis Württembergiae, patre Jo. RUDOLPHO, postmodum archidiacono Kirchhemensi, matre ex stirpe ZEYERIA, filia diaconi Eßlingensis.

De iuuenili eius institutione hoc praesertim commemorare liceat quo quidem artis salutaris studiosis tanquam exemplar ad imitandum proponi poterit, quod nempe mature iam gustu et amore Latinae linguae imbutus fuerit, cui praesertim antequam academiam peteret in coenobiali schola quae Denkeldorffii floret, strenue operam dabat, et haud vulgarem eius peritiam inde partam serioribus adhuc annis, ut in aliis scriptis Latine exaratis ita et in docto et passim festiuo epigrammatum opere comprobauit *).

Postquam studio medico cui se iam a prima iuuentute vouerat, tam in patria Tubingensi academia quam in Argentora-

*) Praeter alia vero quae iuuenem medicum studio suo aptiorem reddunt, graphicae quoque imo et plasticae arti subsocias impendit horas et vtilia postmodum in vtraque arte specimina, tum iconum ad illustranda scripta sua delineatione, tum et hysteroplasmatum figuratione exhibuit.

tenſi ſedulo incubuerat, et inprimis arti quoque obſetriciae ope-
ram dederat, a. 79no Kirchhemium reuerſus, praxin medicam
exercere cepit.

Degebat ibi tum temporis vir memoratu digniſſimus, Geor-
giae noſtrae Auguſtae ante hos 70 annos alumnus, Baro DE
PALM, in otio quo frui fortuna ipſi conceſſerat minime otioſus
et bonarum litterarum, inprimis latinorum auctorum clariſſimorum
ſtudioſiſſimus, idemque in indigos bene merentes clam et occulte
ſed largiter beneficus.

Hic, poſtquam OSIANDER noſter *) in eius notiſſimam vene-
rat ſequae huic Maecenati maxime eodem latinae linguae amore
commendauerat, et quod artem ſalutarem quam profitebatur cum
politiſſimis litteris coniungeret, auctor ipſi ſuaſorque fuit et
ſumptus eo fine praebebat, vt adhuc vnam alteramue celebrem
in Germania ſcholam obſetriciam frequentaret.

Petiit eo fine Caſſellas vbi per quinos continuos menſes
inſtructione et familiaritate Gⁱⁱ W^{mi} STEIN ſen., celebris ea
aetate magiſtri obſetricii, itidem ex ſchola Gottingenſi proſecti,
vtebatur.

Dehinc in patriam reuerſus per decennium non artem ſolum
felici cum ſucceſſu exercuit verum et ſcriptis ad eam facientibus
litterato orbi medico tam laudabiliter innotuit vt a. 92 poſt di-
ceſſum FISCHERI quondam noſtri qui hactenus hoſpitio obſetri-
cio praefectus erat, in eius locum huc euocaretur.

Et quidem hocce Xenodochium iam anno ſuperioris ſaeculi
51 minore quidem tum temporis modulo inſtitutum, eatenus in

*) Qui et poſt fata PALMII memoriam eius grato animo in promtuariſſimo
Hannouerano a. 1819 p. 993 — 1026. recoluit.

in historia artis obstetriciae memorabile dicendum est quod tunc in Germania primum fuerit non tantum informandis matronis obstetricibus sed maxime erudiendis iuuenibus medicinae studiosis destinatum *).

Postquam vero a. 85 Regis ordinumque prouincialium munificentia nobile quo iam Georgia Augusta gaudet obstetricantium hospitium exstructum esset, primus id habitauit et instituit OSIANDER **) qui quidem, quam impense et multifarie tam longa annorum serie exemplari assidua et sollicita directione eius tum docendo et circiter ter mille tironum medicorum in arte sua instruendo, tum et admiranda in eius exercitio dexteritate et inde pendente securitate matres et earum partus seruando reipublicae et humanitati profuerit, vel exinde computare licebit, quod ex octogenis et saepius centenis puerperis quae quouis anno partus suos in hoc Lucinae sacrario enixae sunt saepe per integros annos ne vna in eo hospitio obiuerit, maxime vero ex eo, quod per sena illa quibus eo profuit lustra, nunquam crudeli multorum artis obstetriciae magistrorum encheiresi, aut partum adhuc in aluo materno haerentem disseccare et exenterare aut caput eius perforare et excerebrare ***) aut brachium auellere necesse duxerit, contra vero forcipis a se perfecti, quem manus suas artificiales

*) Cf. OSIANDRI *Denkwürdigkeiten*. T. I. introduct. p. XL.
et EJ. *Geschichte der Entbindungskunst* p. 454.

**) Cf. *Denkwürdigkeiten* l. c. p. LVII.
et cl. SAALFELD *Geschichte der Univerf. Göttingen v. 1788 - 1820.*
p. 452.

***) Inprimis vero perforationem capitis proni, versione nascendi infantis in pedes vitare docuit, et saepe eam encheiresin felicissimo cum successu ipso capite praenuo iam in aperturam peluis superiorem incuneato, exercuit.

appellare solebat, tempestiuo et cauto adminiculo innumeros partus ex difficilibus faciles reddiderit.

Verum praeter forcipem hunc, qui, vt alia quibus se commendat commoda taceam, imprimis praeter iuncturae rationem eo a prioribus differt, quod cochlearia eius vt vocantur non fenestrata sint, plura adhuc ad artem obstetriciam facientia instrumenta et vtenilia aut primus inuenit aut saltem emendauit et perfecit *) quorum vberiores descriptiones et iconismos vt variis suis scriptis ita nominatim in commentationibus Regiae Societatis ipse exhibuit.

At enim vero non satis ipsi erat tirones medicos tantum in empirica encheiresi obstetricia erudire et exercere, verum et iis solidiori fundamento nixam grauissimae disciplinae doctrinam tradere, cui quidem scopo imprimis inseruiebat ditissimus praeparatorum anatomicorum et pathologicorum thesaurus, quem partim proprio et indefesso studio collegerat, partim magno aere aliorum coëmerat et nunc in eundem vsum filio JOANNI FRIDERICO paternae doctrinae et artis heredi felicissimo, collegae nostro coniunctissimo, legauit.

Quum autem praeterea in vniuersa qua late patet disciplina medica rite imbutus et versatus esset, scriptis quoque vix vnum alterumue eius campum liquit intentatum **).

*) Conf. de pluribus eorum, v. c. de instrumento Oslandri dilatatorio et introductorio, acu adoperta rumpendis velamentis inseruiente, hysterotomio, cliseometro, peluimetro, et statera ad examinandum neonatorum infantum pondus, praeter enchiridion artis obstetriciae, commentationum recentiorum Soc. Regiae vol. I. et III. et descriptionem sellae obstetriciae infra dicendam.

**) Accuratum scriptorum eius indicem exhibet cl. SAALFELD l. c. p. 369-73. et 626 sq. quibus postea accesserunt adhuc (praeter varia promptuario Hannouerano a. 1820 et 21. inserta) sequentia:

Et quidem mirationem subit in omnibus eius scriptionibus infinita lectionis varietas, eaque non e libris tantum hausta proxime ad studia quibus se vouerat facientia, sed magnam quoque partem ex promptuariis miscellis periodicis et plagulis ephemeridum publicarum, quas quidem non aliorum modo tantum obiter percurrere, verum sedulo excerpere et in horrea sua congerere solebat, vt si res postularet inde statim depromere posset.

Et si in his parergis passim eum *extra oleas vagari* videamus, sique subinde etiam iocos salesque admiscuerit quales quidem inter priuatos parietes et familiarium colloquia magis opportunum locum habere videri possunt seuero censori, quam in operibus de grauissimis disciplinis in quibus huiusmodi ornatum potius *res ipsa vetat, contenta doceri*, QUINTILIANI tamen in *institutionibus* exemplum suo modo sequutus ideo ea admiscuisse videtur, vt scil. *hoc ipso alliceret lectores si ducti iucunditate aliqua lectionis, libentius discerent ea, quorum ne ieiuna atque arida traditio auerteret animos, verebatur.*

Qui vero OSIANDRUM vnice ex scriptis suis et non vt quidem ego familiarius norunt, mirabuntur forte rixas et contentiones quas passim, et serioribus praesertim aetatis suae annis cum pluribus — ne dicam plurimis coaeuorum per Germaniam de arte obstetricia auctorum habuit.

65) *Veranlassung zu einer Reise nach Leipzig*. Tubing. 1820. 8.

66) De respiratione, vagitu et vi vitali foetus humani inter partum ac confestim post illum series obseruationum, quae ipso hocce volumine continetur.

67) *Handbuch der Entbindungskunst*. II. Bs. 2te Abtheil. Tubing. 1821. 8.

68) OSIANDER's *Geburtsstelle*. ibid. eod. 8. c. fig. aen.

et 69) CHRISTUS *aufblickend zu seinem Vater und zu unserm Vater*. Gotting. eod. 8.

Et ipse quidem pro meo ingenio ab omni litteraria lite alienissimo has collegae carissimi disceptationes semper inuitus valde et passim non sine dolore obseruaui. Attamen nec pauca nec leuia mihi sunt eas in eo quodammodo excusandi argumenta.

Primum enim ipsae hae controuersiae magnam partem non tam versabantur circa theoreticas vt vocantur hypotheses quam super artis salutiferae ad leuanda vitae humanae incommoda et ad sanitatem ipsamque vitam seruandam grauissimis quaestionibus.

Tum vero accedit quod in plerisque huiusmodi dissidiis noster ab aduersariis primo lacesitus vnice sui defensor iniurias repellere et *parta tueri* sategerit.

Et si quandoque fauorabilem opinionem quam de vno alteroue eorum antea habuerat, postmodum mutare visus est, non statim ideo inconstantiae aut leuitatis taxandus, siquidem (vt ERASMI mei verbis vtar, quibus similem reprehensionem sibi factam abstergit) *Si quis laudet vinum probum, an is post accusabitur vanitatis, si contingat vinum acefcere?*

Cumque OSIANDRO esset temperamentum quod aiunt sanguineo cholericum, hoc ipsum eum ab vna parte non nimis prouidum deliberatorem multumque in posterum prospicientem sed genio suo facilius indulgentem, ab altera vero aliter sentientium minus tolerantem et irae passim praecipitem reddidit.

Quo maiori autem pollebat facilitate scribendi eo minus datum ipsi erat criticas eiusmodi animaduersiones diutina circumspicione in annum premere, et in his quoque ipsum illud consilium sequi quod tanquam symbolum 2do volumini enchiridii obstetricii verbis TACITI praefixerat: "*compositius cuncta, quam festinantius.*"

Quantum vero reuera abfuerit probissimus vir ab omni animo hisce controuersis alii opinioni addictos vulnerandi, mihi quidem

vel exinde persuasissimum est, quod et non semel neque admodum molliter de meis super variis quaestionum anatomicarum et physiologicarum placitis, a quibus dissentiebat iudicauerit; quem ceteroquin sincerissima amicitia sua et officioso quauis occasione inferuendi studio per 30 annos, et quod extremis quas ad me dederat litterulis adhuc sancte testabatur, ad vltimum vitae halitum candide seruata, amplexus est.

Quae OSIANDRO contigerat robusti corporis constitutio, quantum ad artis suae exercitium ipsi profuerit faciles dabunt eius periti qui norunt quantum virium in partu difficili expediendo, vel ad centenos subinde forcipis ope peragendos tractus requiratur, vt noctes taceam insomnes quarum eum ad quadraginta circiter et vltra quouis anno dum hospitio obstetricio praefuit, peregisse scio.

Quamquam vero ex pluribus iam annis subinde variis afficeretur minoris grauiorisque interdum momenti aegrotationibus nullatenus tamen his indulgere aut ideo a multifariis quae ipsi incumbabant officiis se auocare passus est; verum sirene in iis perstitit, quid quod et serioribus annis vix conualescens non vnum et quidem satis longum iter, ad matronas exteras, grauiter decumbentes euocatus, insituerit.

Sub ingressum vero vltimi vitae anni, qui aetatis suae 63^{ius} erat, quemque vulgo tanquam climactericum magnum pro anticipi et quasi decretorio habere solent, noster quoque non semel de eius in vitae humanae curriculo dignitate mecum colloquutus, sodalitio etiam nostro commentationem de eo argumento exhibere studuit, imo et iam lectulo constantius adfixus filio carissimo quem iam honoris causa nominaui commisit vt eo scopo monographias quotquot de eo argumento in ditissima Georgiae Augustae bibliotheca asseruantur, conquireret.

Et quidem praeter haemorrhoides quibus pridem laborauerat, primum iam vere anni praeteriti diutino vexabatur diabete cum faucium siccitate et inexplebili siti coniuncto.

Morbo hoc, etsi per interualla, longius serpente obseruabilis simul erat in optimo viro singularis in quibusdam animi propensionibus mutatio. Frigus, ne dicam taedium, in rebus quibus hactenus cum voluptate delectabatur, vt florum et frugum cultura, tabularum pictarum quarum ipse numerum haud paruo aere sibi comparauerat contemplatio, imo vero quod longe magis dolendum videbatur, tacita quaedam in plures amicorum et familiarium dissidentia, vtpote quos parcius inuiseret et praeter praelectiones et nosocomii indefessam curam se fere totum in cubiculo contineret litteris se inuoluens aut scribens aut legens.

Memorable vero mihi accidit quod cari aegroti filius quem saepius iam laudavi, et quem inter medicos veteres inprimis ARETAEUM maximi facere eiusque lectione valdopere oblectari pridem noram, cum eam animi quam dixi in patre mutationem mirarer, statim me moneret, magnum istum medicum Cappadocem inter affectiones diabeticorum nominatim et hoc referre quod *omnia fastidiant, de omnibus dubitent.*

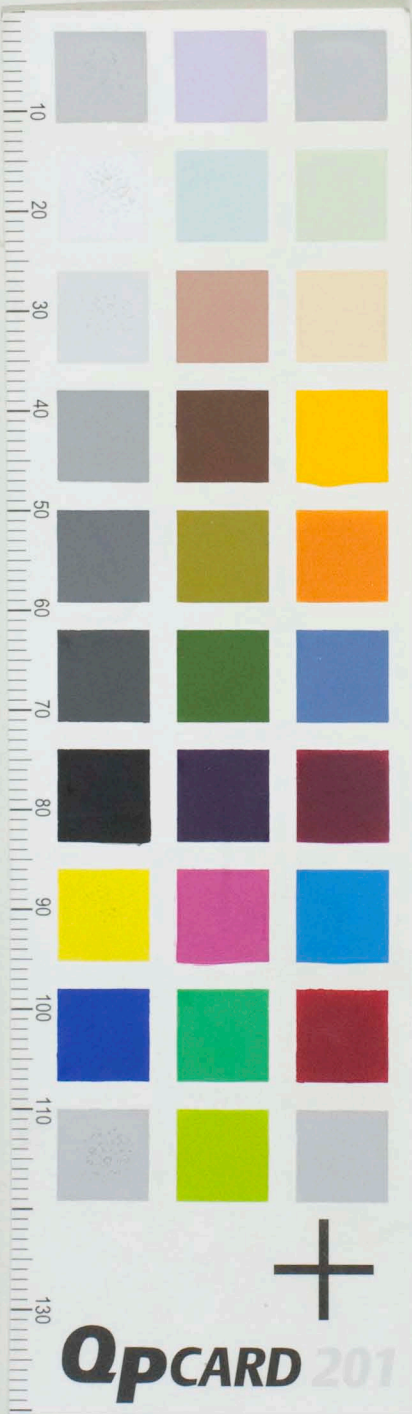
Sub anni quem viuimus initium scenam mutauit morbus in eo nunc praesertim notabilis quod aeger per integras senas hebdomades ex stomacho fastitiente tam diuturna corriperetur inedia, vt toto hoc tempore praeter potulenta ab omni victu solidiore plane abstinerit.

Mentis integritatem quid quod et plerumque suetam hilaritatem ad vltimum vsque diem qui 25^{tus} erat m. Martii seruauit intemeratam, ea quam toties in votis habuerat *εὐθάρσια* a summo numine beatus. Cumque ante aliquot annos Salisburgi

versatus praeter alia carbonis lignei virtutem antisepticam et conservatricem in veterum Romanorum quae ibi eruuntur monumentis observasset, eamque ex itinere redux multifariis experimentis comprobasset, eaque ad varios usus praelectione in confesso sodalitiis nostri habita commendasset *), eandem et proprio funere vltro confirmare et quasi obfirmare voluit, adeoque corpus exanime loculo commissum pulvere carbonario fagineo condi iussit.

Magno quo fautores, amici, et auditores funus defuncti comitarant numero, quam cara ipsis sit meritissimi viri memoria testati sunt, cui iam et ego cogitans quo amico, quo viro caream, pia et grata mente ex animo iterum iterumque dico OSIANDER vale, aeternum vale.

*) Cf. adhuc *Götting. gel. Anz.* 1821. p. 1151.

© SUB GÖTTINGEN / GDZ | 2011